



Teoria identității actului material („same physical act doctrine”) în jurisprudența statului american Illinois

The “Same Physical Act Doctrine” in the Jurisprudence of the American State of Illinois

Cadru didactic asociat Drd. Ionuț BORLAN

Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai

Judecător – Tribunalul Cluj, Secția penală

Email: ionut.borlan@law.ubbcluj.ro

Abstract. If in the European systems the problem of delimiting the contest of crimes from the contest of qualifications finds a solution by appealing to four important principles (speciality, subsidiarity, absorption, and alternativity), moving away from the European continent, the same problem was solved in the system of the United States of America by calling on the double jeopardy principle and the lesser included offence rule.

Through the present study, we do not intend to address in a general way the solution of the qualification contest in the American system, but rather we mean to bring into discussion a jurisprudential solution that crystallized at the level of the state of Illinois, which substantially simplifies things.

In essence, we will see that the contest of qualifications could come into conflict only with the real contest of crimes, while, from the perspective of the ideal contest, the applicable criminal rules are considered incompatible from the very beginning. This is due to the application of a rule developed through jurisprudence, called the “one-act, one-crime doctrine”, or „same physical act doctrine”.

Keywords: Illinois, “one-act, one-crime doctrine”, same physical act doctrine, double jeopardy, lesser included offence, *People v. Schlenger*, *Carter v. State*, *People v. Stewart*, *People v. King*, *People v. Baity*, *People v. Almond*

1. Introducere

În orice sistem de drept, concursul de calificări sau, mai cu seamă, delimitarea acestuia față de concursul de infracțiuni, reprezintă o problemă care apare frecvent în literatura de specialitate și în practica judiciară. Fiind două fețe ale aceleiași

monede sau două instituții care funcționează în oglindă, discuția se poartă pe terenul concursului de calificări sau a concursului de infracțiuni după cum normele de incriminare aplicabile sunt sau nu incompatibile la nivelul aplicării efective.

Spre deosebire de principiul european *ne bis in idem*, care interzice cumulul de norme penale în două proceduri succesive, înainte de a fi o problemă de fapt, concursul de calificări este o problemă de drept, soluționată în mod obișnuit în statele europene prin recurgerea la patru principii: specialitatea, subsidiaritatea, absorbția și alternativitatea. Chiar dacă în literatura de specialitate străină nu s-a ajuns la un acord asupra numărului de principii necesare pentru identificarea normei prioritare și nici asupra conținutului acestora, cert este că în măsura în care este incident unul dintre principiile acceptate, orice discuție asupra concursului de infracțiuni cedează în fața unității de infracțiune.

Deși din punct de vedere istoric, concursului de calificări s-a desprins la nivel conceptual de instituția concursului formal (*ideal*) de infracțiuni, dobândind un caracter autonom, în prezent se admite compatibilitatea acestuia și cu pluralitatea de fapte sau de acțiuni, ceea ce aduce în discuție în mod firesc, delimitarea față de concursul real de infracțiuni, în baza unor reguli oarecum diferite. Așa se face că, în sistemul european, pentru aplicarea teoriei concursului de calificări se procedează mai întâi la verificarea conduitei agentului, stabilindu-se dacă suntem în prezența unei unități ori pluralități de fapte, după care se procedează la verificarea relației de (in)compatibilitate a normelor.

Îndepărtându-ne ușor de continentul european, am identificat în sistemul de drept al Statelor Unite ale Americii două orientări diferite în ceea ce privește sancționarea concursului de infracțiuni, cu importante consecințe practice asupra concursului de calificări.

Într-o primă orientare, admisă în cele mai multe state americane, concursul de infracțiuni este sancționat în ambele sale modalități, atât ideal, cât și real, iar concursul de calificări reprezintă o problemă exclusiv juridică, de stabilire a incompatibilității normelor la nivelul aplicării efective în conformitate cu ceea ce se numește *teoria absorbției* sau regula *lesser included offense*, care răspunde la întrebarea dacă o infracțiune este inclusă, în sens general, în alta. În caz afirmativ, aceasta reprezintă un alt mod de a susține că normele de incriminare se află într-o relație de conflict, care va fi soluționat în favoarea unei singure norme, devenită prioritară, și, deci, reținerea unei singure infracțiuni.

În cazul unui răspuns negativ, normele nu sunt automat compatibile, iar pluralitatea de infracțiuni este condiționată de pluralitatea de fapte săvârșite. Astfel, în acest caz, delimitarea concursului de calificări față de concursul de infracțiuni are loc prin aplicarea principiului *double jeopardy*, care interzice dubla sancționare a unei persoane pentru săvârșirea aceleiași fapte. În măsura în care teoria absorbției sau regula *lesser included offense* atestă că o infracțiune (*mai puțin gravă*) nu este inclusă în alta (*mai gravă*), suntem în prezența unei singure

infracțiuni în cazul unității de acțiune, în urma aplicării principiului *double jeopardy*, precum și a concursului de infracțiuni în cazul pluralității de acțiuni.

Conform acestei orientări, atenția organelor judiciare este centrată preponderent asupra relației dintre normele de incriminare, context în care teoria absorbției ocupă un loc important în ceea ce privește identificarea concursului de calificări, astfel că doar în subsidiar, în cazul în care normele nu se află în conflict, atenția va fi mutată asupra unității ori pluralității de fapte pentru a se stabili dacă făptuitorul se face răspunzător pentru o singură infracțiune sau un concurs de infracțiuni.

Într-o altă orientare, admisă în principal în statul american Illinois, concursul de infracțiuni este sancționat doar în forma concursului real, ceea ce înseamnă că normele de incriminare care primesc vocație de aplicare în cazul săvârșirii unei fapte unice sunt incompatibile la nivelul aplicării efective, dând naștere concursului de calificări. Prin urmare, delimitarea acestuia din urmă față de concursul de infracțiuni constituie o problemă veritabilă doar în cazul pluralității de fapte, caz în care intervine aceeași regulă *lesser included offense* menționată anterior.

Nesancționarea concursului formal (*ideal*) de infracțiuni se datorează aplicării unei reguli dezvoltate pe cale jurisprudențială, denumită „o faptă, o infracțiune” sau „*one-act, one-crime doctrine*”, asupra căreia ne vom apleca în cele ce urmează, sub titulatura originală „*teoria identității actului material (same physical act doctrine)*”.

2. Teoria identității actului material: concept și fundament

Potrivit *teoriei identității actului material*, făptuitorul nu poate fi condamnat sau sancționat pentru două sau mai multe infracțiuni atunci când toate acestea își au izvorul în aceeași faptă.

La originea sa, teoria identității actului material avea menirea de a preveni încălcarea sau restricționarea dreptului persoanei condamnate la liberarea condiționată acordată ulterior, în cursul executării pedepsei¹. În cauza penală în care s-a pus prima dată această problemă, inculpatul a fost condamnat la două pedepse cu închisoarea pentru săvârșirea unei infracțiuni de tâlhărie calificată (*armed robbery*), prin aceea că i-a sustras victimei suma de 200 de dolari prin folosirea unei arme, precum și a unei infracțiuni furt calificat (*grand larceny*) raportată la sustragerea aceleiași sume de bani. Deși instanța a dispus ca cele două pedepse să se execute în paralel² (*concurrently*), iar nu succesiv (*cumulative*), inculpatul putea

1 A se vedea *People v. Schlenger*, 13 Ill. 2d 63, 147 N.E.2d 316, 64, 67 (Ill. 1958).

2 Efectul este similar absorbției pedepselor, sens în care, în final, inculpatul execută doar pedeapsa cea mai grea.

fi prejudiciat mai târziu, la momentul solicitării acordării liberării condiționate, drept care îi putea fi refuzat cu mai multă ușurință de către comisia de liberare condiționată (*parole and pardon board*) în cazul condamnării pentru un concurs de infracțiuni, potrivit regulilor aplicabile în materie. În acest sens, instanța de apel a reținut că infracțiunea de tâlhărie calificată implică sustragerea pe nedrept a unui bun, motiv pentru care reținerea în plus a infracțiunii de furt calificat nu este necesară, ci redundantă³.

În prezent, această rațiune nu mai există, având în vedere că liberarea condiționată a fost înlocuită cu instituția eliberării supravegheate la termen, astfel că aplicarea în continuare a *teoriei identității actului material* nu a fost lipsită de critică. Criticându-se soluția instanței de fond, s-a argumentat că: a) teoria nu are un suport constituțional; b) interferează cu dreptul discreționar al instanței de fond de a individualiza pedeapsa; c) legile aplicabile autorizează condamnările concurente multiple pentru infracțiuni care decurg din aceeași conduită; d) teoria produce rezultate confuze și nu poate fi aplicată în mod consecvent; și e) consumă resurse care ar putea fi cheltuite mai bine în altă parte a sistemului de justiție penală⁴.

Recunoscând că teoria nu are susținere constituțională, instanța de apel a menținut totuși aplicabilitatea acesteia, considerând că încălcarea interdicției de a cumula normele de incriminare în cazul unității de acțiune afectează integritatea procesului penal din perspectiva dreptului la un proces echitabil⁵. În esență, teoria are rădăcini în principiul *double jeopardy* și este aplicabilă în toate cauzele penale, nu numai în cele care aduceau în discuție ulterior instituția liberării condiționate, fiind necesară pentru evitarea vătămarilor procesuale și substanțiale produse prin reținerea mai multor infracțiuni în considerarea unei singure fapte⁶.

Într-adevăr, interdicția dublei condamnări/sanționări a inculpatului în cazul săvârșirii unei fapte unice are legătură și cu principiul constituțional *double jeopardy*⁷. De pildă, atunci când cel puțin două infracțiuni izvorăsc din săvârșirea aceleiași fapte, procurorul este obligat să desfășoare o singură urmărire penală pentru toate aceste infracțiuni, iar atunci când un inculpat a fost deja condamnat sau achitat, desfășurarea unei noi urmăriri penale pentru infracțiuni care trebuiau să facă obiectul primei proceduri este interzisă⁸. În concret, însă, teoria iden-

3 *People v. Schlenger*, precit., 13 Ill. 2d 63, 66.

4 *People v. Artis*, 902 N.E.2d 677, 679, 682 (Ill. 2009).

5 *Idem*, 685. În același sens, a se vedea *People v. Piatkowski*, 224 Ill.2d 551, 565, 312 Ill. Dec. 388, 870 N.E.2d 403 (2007); *People v. Harvey*, 211 Ill.2d 368, 387, 286 Ill. Dec. 124, 813 N.E.2d 181 (2004); *People v. Harvey*, 211 Ill.2d 389, 286, Ill. Dec. 124, 813 N.E.2d 181 (2004).

6 R. C. Williams, „One Act, Many Crimes? Analyzing the Court’s Decision in *People v. Almond*”, 2015 IL 113817, 32 N.E.3d 535, în *Southern Illinois University Law Journal*, vol. 41, nr. 3/2017, p. 522. și urm.

7 Pentru detalii, a se vedea I. Borlan, „Principiul double jeopardy în jurisprudența penală a Curții Supreme a Statelor Unite ale Americii”, în *Caiete de Drept Penal* nr. 3/2021, p. 9. și urm.

8 *People v. Davis*, 328 Ill. App. 3d 411, 415 (Ill. App. Ct. 2002); *People v. Hunter*, 2013 IL 114100.

tității actului material are un caracter mult mai favorabil decât principiul *double jeopardy*, oferind o protecție suplimentară, deși uneori nejustificată.

3. Etapele de aplicare a teoriei identității actului material

În jurisprudența sa, Curtea Supremă a statului Illinois a afirmat în mod constant raționamentul pe care trebuie să îl urmeze orice judecător în vederea aplicării teoriei identității actului material, pentru a stabili dacă se impune reținerea în cauză a unei singure infracțiuni sau a unui concurs de infracțiuni. Reiterăm faptul că teoria identității actului material nu reprezintă un simplu mijloc de identificare a faptei unice, ci și un mijloc de delimitare a concursului de calificări față de concursul de infracțiuni, motiv pentru care etapele stabilite în jurisprudența americană au fost modelate în spiritul acestei idei.

Astfel, aplicarea teoriei presupune, conform practicii judiciare dezvoltate în această materie, o analiză în doi pași⁹, respectiv verificarea unității de faptă, pe de o parte, și a relației dintre infracțiuni, de cealaltă parte. La toate acestea mai trebuie să adăugăm o etapă, mai degrabă subsidiară celei de-a doua atunci când normele penale sunt într-adevăr incompatibile, caz în care se procedează la identificarea normei penale prevalente.

A. Verificarea unității de faptă

a) Aspecte generale

Într-o primă etapă, instanța de judecată trebuie să verifice dacă, potrivit criteriilor dezvoltate în practica judiciară și pe care le vom analiza în cele ce urmează, conduita infracțională a inculpatului este compusă dintr-un singur act material sau mai multe. Într-un mod oarecum simplist s-a reținut că *fapta* sau *actul material* reprezintă *orice manifestare fățișă sau exterioară care susține existența unei infracțiuni diferite*¹⁰. În unele situații, precum cea expusă mai sus, în care același act de sustragere a sumei de bani a fundamentat trimiterea în judecată și condamnarea în primă instanță a inculpatului pentru ambele infracțiuni, parcurgerea acestei etape nu prezintă vreo dificultate. Dificultățile apar, însă, în situațiile de fapt mai complexe, caz în care instanța este datoră să aplice criteriile dezvoltate în jurisprudență pentru verificarea caracterului unic sau repetat/complex al conduitei antisociale a infractorului.

9 *People v. Rodriguez*, 169 Ill.2d 183, 186 214 Ill. Dec. 451, 661 N.E.2d 305 (1996).

10 *People v. King*, 66 Ill. 2d 551, 566, 6 Ill. Dec. 891, 363 N.E.2d 838 (Ill. 1977).

În esență, această etapă implică o analiză faptică, în baza probelor administrate în cauză și mai puțin juridică, având în vedere că teoria identității actului material nu echivalează cu teoria absorbției¹¹. Faptul că două sau mai multe infracțiuni prezintă elemente constitutive comune nu poate să conducă la ideea că inculpatul a săvârșit o singură faptă sau, dimpotrivă, că ar fi săvârșit două fapte. Aceasta deoarece, așa cum s-a arătat în practica judiciară¹², o persoană poate fi responsabilă de săvârșirea a două infracțiuni și atunci când un act material reprezintă o parte din ambele infracțiuni. Spre exemplu, s-a reținut că infracțiunea de agresiune sexuală în formă agravată (*aggravated criminal sexual assault*) și infracțiunea de violare de domiciliu (*home invasion*) au ca element comun actul material al inculpatului de a se afla în posesia unei arme letale, însă ambele presupun elemente adiționale, respectiv agresiunea sexuală a victimei în cazul primei infracțiuni și cauzarea unor vătămări în cazul celei de-a doua¹³. De altfel, posibilitatea reținerii ambelor infracțiuni există și atunci când elementul constitutiv comun este esențial acestor infracțiuni. Cu alte cuvinte, deși s-a propus soluția contrară, teoria identității actului material nu interzice dubla sancționare a inculpatului pentru săvârșirea unor infracțiuni care prezintă elemente esențiale comune¹⁴, având în vedere că, așa cum am arătat mai sus, teoria implică o analiză a elementelor de fapt, iar nu a elementelor constitutive.

Mai mult, în anumite situații o persoană poate fi responsabilă de săvârșirea a două infracțiuni și atunci când un anumit act material reprezintă o parte a unei infracțiuni și singura parte a celeilalte infracțiuni¹⁵. De pildă, inculpatul a fost condamnat în primă instanță pentru săvârșirea infracțiunilor de vătămare corporală (*aggravated battery*) și violare de domiciliu (*home invasion*), întrucât a pătruns fără drept în domiciliul persoanei vătămate, după care i-a cauzat leziuni corporale prin tăiere cu un cuțit. Așa cum a reținut instanța de apel, leziunile corporale reprezintă elementul constitutiv unic al infracțiunii de vătămare corporală și, în același timp, reprezintă unul dintre elementele constitutive esențiale ale infracțiunii de violare de domiciliu, aceasta din urmă având la bază două asemenea elemente esențiale: pătrunderea în domiciliul unei persoane și cauzarea unei vătămări. Or, pătrunderea fără drept în domiciliul victimei reprezintă o acțiune distinctă față de cea de tăiere a victimei, motiv pentru care conduita inculpatului nu este unică. Mai departe, important pentru reținerea ambelor infracțiuni este ca acestea să nu se afle într-o relație de incompatibilitate, adică o infracțiune să nu fie inclusă în cealaltă.

11 În acest sens, *People v. Austin*, 93 Ill. App. 3d 495, 417 N.E.2d 671 (1981).

12 *People v. Lobdell* (1983), 121 Ill.App.3d 248, 252, 76 Ill. Dec. 623, 459 N.E.2d 260 (1983).

13 *People v. Rodriguez*, 661 N.E.2d 305, 214 Ill. Dec. 451, 169 Ill. 2d 183, 308 (Ill. 1996).

14 În acest sens, a se vedea *People v. Coats*, 2018 IL 121926.

15 *People v. Tate*, 106 Ill. App. 3d 774, 778 (Ill. App. Ct. 1982).

Tot astfel, actul material de pătrundere fără drept în domiciliul unei persoane reprezintă singurul element material al infracțiunii cu același nume¹⁶ (*residential burglary*), dar, în același timp, reprezintă doar o parte a elementului material al infracțiunii de violare de domiciliu (*home invasion*), întrucât consumarea acesteia din urmă presupune un act suplimentar, respectiv cauzarea unei vătămări, motiv pentru care ambele infracțiuni trebuie să fie reținute în concurs¹⁷. Și aici, important este ca normele de incriminare ale celor două fapte să nu se afle într-o relație de incompatibilitate, adică o infracțiune să nu fie inclusă în cealaltă.

Aplicarea teoriei identității actului material este considerată totuși suficientă prin parcurgerea primei etape atunci când instanța ajunge la concluzia că inculpatul a săvârșit o singură faptă, caz în care se impune reținerea unei singure norme de incriminare. Totuși, nu întotdeauna aplicarea acestei teorii implică o analiză a conflictului de norme, întrucât de esența sa este pluralitatea de norme penale aplicabile faptei săvârșite. Or, atunci când o singură normă penală are vocația de a fi aplicată faptei săvârșite, operațiunea reprezintă o simplă problemă de calificare juridică a faptei. Având în vedere că această etapă implică o analiză a elementelor de fapt, rămâne în continuare o simplă problemă juridică de calificare a faptei și atunci când organul judiciar este nevoit să aleagă între mai multe norme penale, dintre care numai una are vocație de a fi aplicată. În schimb, atunci când două sau mai multe norme penale au vocația de a fi aplicate faptei săvârșite, analiza teoriei identității actului material presupune o analiză a conflictului de norme.

Spre exemplu, într-o cauză penală¹⁸ s-a reținut că inculpatul și-a violat fiica în vârstă de 10 ani, fiind trimis în judecată și condamnat în primă instanță la două pedepse cu închisoarea pentru săvârșirea infracțiunilor de viol și incest. Instanța de control judiciar a constatat, pe de o parte, că cele două infracțiuni își au izvorul într-o faptă unică. Pe de altă parte, elementele esențiale ale infracțiunii de viol sunt *constrângerea și lipsa consimțământului*¹⁹, acestea nefiind prevăzute în cazul infracțiunii de incest, iar elementul esențial al acesteia din urmă este *relația de rudenie dintre părinți*²⁰, neprevăzut în cazul infracțiunii de viol, astfel încât singurul numitor comun al celor două infracțiuni este raportul sexual. În consecință, a înlăturat soluția de condamnare pentru infracțiunea de incest. În această speță, conduita antisocială a inculpatului are un caracter simplist, format dintr-un singur act material, acesta fiind motivul pentru care instanța a apreciat fără dificultate că inculpatul a săvârșit o singură faptă. Analizând elementele constitutive ale infracțiunilor, instanța a putut aprecia, de asemenea, că ambele

16 Sub aspectul laturii subiective, infracțiunea presupune scopul comiterii unui furt sau unei alte infracțiuni.

17 *People v. Lobdell*, 459 N.E.2d 260, 121 Ill. App. 3d 248, 252 (Ill. App. Ct. 1983).

18 *People v. Duszewycz*, 27 Ill. 2d 257, 259 (Ill. 1963).

19 În acest sens, *People v. Jeanor*, 178 N.E.2d 384, 23 Ill.2d 347 (Ill. 1961).

20 În acest sens, *People v. Laughery*, 71 N.E.2d 46, 396 Ill. 213 (Ill. 1947).

norme penale sunt aplicabile, nefiind o simplă problemă de calificare juridică a faptei, astfel încât este incident ceea ce denumim noi *conflictul de norme*, însă determinant pentru reținerea unei singure infracțiuni și, în consecință, pentru stabilirea caracterului incompatibil al normelor, a fost fapta unică săvârșită de autor, chiar dacă elementele constitutive ale celor două infracțiuni sunt doar parțial identice.

În fine, această speță reprezintă nu numai un exemplu în care era suficientă parcurgerea primei etape a teoriei unității de faptă pentru a conchide că trebuie reținută o singură normă de incriminare, ci, din punctul nostru de vedere, și o critică la adresa teoriei identității actului material, care nu permite sancționarea inculpatului pentru ambele infracțiuni, deși valoarea socială a infracțiunii de incest nu este protejată în mod corespunzător prin reținerea exclusivă a infracțiunii de viol. În dreptul nostru penal, sub imperiul Codului penal din 1969, soluția acceptată în unanimitate de practica judiciară a fost de reținere a ambelor infracțiuni în concurs ideal, însă având în vedere că statul Illinois nu sancționează concursul ideal de infracțiuni, soluția nu a putut fi alta decât aplicarea unei singure norme penale.

b) Criteriile de stabilire a faptei unice. Evoluția jurisprudențială

La începutul secolului XX, cele mai multe state europene sancționau concursul ideal de infracțiuni prin aplicarea celei mai grave pedepse în baza principiului absorbției, în timp ce concursul real de infracțiuni era sancționat, de regulă, prin aplicarea principiului cumulului aritmetic.

Analizând jurisprudența Curții Supreme a statului Illinois apărută înainte de anul 1958, când a fost dezvoltată teoria identității actului material, putem observa că situația era oarecum similară în această privință. Astfel, în cazul infracțiunilor concurente săvârșite prin aceeași acțiune, regula era aceea de aplicare a unor pedepse individuale pentru fiecare dintre acestea și dispunerea executării lor în paralel (*concurrently*), ceea ce, în esență, presupunea ca inculpatul să execute doar pedeapsa cea mai grea. De altfel, aceasta era regula generală în materia concursului de infracțiuni, cu excepția cazului în care instanța de judecată stabilește în sens contrar, cum se întâmpla de regulă în cazul infracțiunilor concurente săvârșite prin fapte diferite, care erau sancționate prin aplicarea unor pedepse individuale pentru fiecare dintre acestea și dispunerea executării lor în mod succesiv (*cumulatively*).

(i) Practica judiciară dezvoltată până în anul 1958

Pentru motivele expuse mai sus, înainte de anul 1958, Curtea Supremă a statului Illinois a acceptat posibilitatea condamnării și sancționării multiple a unui incul-

pat pentru comiterea unor infracțiuni concurente izvorând din aceeași conduită, considerând că nu îi aduce inculpatului nicio vătămare datorită executării în același timp a pedepselor aplicate²¹. Astfel, într-o cauză²², s-a constatat că actele de violență, săvârșite cu scopul de a viola victima, și cele de asalt, săvârșite cu scopul de a ucide victima, au fost săvârșite în aceeași unitate spațio-temporală, infracțiunile izvorând din aceeași conduită, însă s-a dispus executarea pedepselor în paralel. Mergând mai departe pe existența unei vătămări, și atenția instanței era mai puțin concentrată asupra unității ori pluralității de fapte, reținându-se într-o cauză penală²³, greșit după părerea noastră, unitatea de faptă în cazul inculpatului care a pătruns pe nedrept într-o clădire cu intenția de a comite un furt (*infracțiunea de pătrundere fără drept sau „burglary”*²⁴), din care a sustras mai multe bunuri (*infracțiunea de furt sau „larceny”*), cu motivarea că dovedirea infracțiunii de furt implica dovedirea infracțiunii de pătrundere fără drept, adică sustragerea bunurilor făcea dovada pătrunderii cu succes în interiorul clădirii în scopul comiterii furtului.

Reținerea unor infracțiuni distincte în cazul săvârșirii unei singure fapte a fost criticată și din perspectiva încălcării principiului *double jeopardy* și a dreptului la un proces echitabil, însă instanța a reținut că o soluție definitivă pentru un anumit act material nu împiedică desfășurarea urmăririi penale pentru un act separat și distinct, chiar și atunci când actele sunt atât de strâns legate în timp, încât este imposibilă separarea probelor necesare dovedirii celui de-al doilea act de probe administrate în primul proces penal²⁵.

În alte state, precum Indiana, s-a acceptat posibilitatea condamnării și sancționării multiple a inculpatului pentru săvârșirea mai multor infracțiuni izvorând dintr-o singură faptă, însă numai în condițiile în care normele penale de incriminare nu se află într-o relație de incompatibilitate. De pildă, într-o cauză²⁶ în care inculpatul a fost trimis în judecată și condamnat în primă instanță pentru săvârșirea infracțiunii de tâlhărie și a unei infracțiuni constând în *comiterea unei anumite infracțiuni, inclusiv tâlhărie, de către o persoană înarmată, în vârstă de peste 16 ani*, s-a constatat că aceeași faptă materială de tâlhărie a atras reținerea celor două infracțiuni în concurs, însă aceasta din urmă absoarbe prima infracțiune de tâlhărie. Aceasta deoarece, infracțiunea specială are o formă agravată prin prevederea suplimentară a unui element constitutiv, respectiv deținerea unei

21 *People v. Quidd*, 403 Ill. 15, 21, 85 N.E.2d 179 (Ill. 1949); *People v. Novotny*, 371 Ill. 58, 20 N.E.2d 34 (Ill. 1939); *People v. Fitzgerald*, 297 Ill. 264, apud 167 *People v. Ross*, 62 N.E.2d 786, 391 Ill. 164, 167 (Ill. 1945).

22 *People v. Stingley*, 414 Ill. 398, 405 (Ill. 1953).

23 *People v. McMullen*, 79 N.E.2d 470, 400 Ill. 253, 256 (Ill. 1948).

24 Pentru detalii privind această infracțiune, a se vedea S. Rapalje, *A Treatise on the Law of Larceny and Kindred Offenses*, The Wait Publishing Company, Chicago, 1892, p. 367-385.

25 *People v. Stingley*, precit., 414 Ill. 398, 403.

26 *Kokenes v. State*, 213 Ind. 476, 480 (Ind. 1938).

arme, iar stabilirea vinovăției pentru infracțiunea specială implică în mod necesar stabilirea vinovăției pentru infracțiunea de tâlhărie. În consecință, s-a apreciat că instanța de fond trebuia să îl condamne pe inculpat doar pentru infracțiunea specială, însă, mergând pe același raționament de mai sus, instanța de control judiciar a reținut că eroarea nu îi putea produce inculpatului vreo vătămare, întrucât s-a dispus executarea celor două pedepse în același timp.

Ulterior, analizând mai în detaliu consecințele juridice, Curtea Supremă a statului Indiana a revenit asupra acestei opinii, considerând că eroarea este vătămătoare, întrucât, pe de o parte, limita maximă de pedeapsă pentru infracțiunea de tâlhărie este mai mare decât limita maximă prevăzută în cazul infracțiunii speciale, iar pe de altă parte, inculpatului îi poate fi afectat inclusiv dreptul de a obține ulterior liberarea condiționată prin reținerea ambelor infracțiuni între care există, în realitate, o relație de incompatibilitate²⁷.

(ii) Criteriul obiectiv: cauza *People v. Schlenger* (1958)

Urmând raționamentul Curții Supreme a statului Indiana, la nivelul statului Illinois a avut loc un reviriment jurisprudențial în urma hotărârii pronunțate în cauza *People v. Schlenger* (1958)²⁸, în care inculpatul a fost trimis în judecată și condamnat în primă instanță pentru infracțiunile de tâlhărie calificată (*armed robbery*) și furt calificat (*grand larceny*), ambele având la bază fapta inculpatului de a sustrage un bun al altuia, prima presupunând și folosirea unei arme în scopul amenințării.

În această cauză, Curtea Supremă a statului Illinois, a reținut că infracțiunea de tâlhărie calificată implică în mod necesar luarea pe nedrept a bunului altuia, astfel încât reținerea în plus a infracțiunii de furt calificat nu era necesară, ci redundantă și, deși instanța de fond a dispus executarea pedepselor în același timp, eroarea era vătămătoare, întrucât îi putea fi afectat inculpatului dreptul de a obține ulterior liberarea condiționată²⁹.

După câțiva ani de la pronunțarea deciziei de mai sus, legiuitorul a modificat dispozițiile Codului penal al statului Illinois în ceea ce privește tratamentul sancționator al concursului de infracțiuni, stabilind în cuprinsul secțiunii 1-7 (m) că „atunci când o persoană este condamnată pentru două sau mai multe infracțiuni care nu rezultă din aceeași conduită, înainte sau după pronunțarea sentinței, instanța, la aprecierea sa, poate dispune ca o pedeapsă cu închisoarea dintre cele aplicate să fie pusă în executare la momentul expirării celeilalte pedepse cu închisoarea”.

27 *Carter v. State*, 229 Ind. 205, 208 (Ind. 1951). În același sens, a se vedea *Steffler v. State*, 230 Ind. 557, 569 (Ind. 1952).

28 *People v. Schlenger*, precit., 13 Ill. 2d 63, 64.

29 *Idem*, 66.

În interpretarea instanței supreme³⁰ și a comisiei de modificare a Codului penal, aceste dispoziții au urmărit codificarea hotărârii pronunțate în cauza *People v. Schlenger* și interzicerea dublei sancționări a inculpatului pentru săvârșirea aceleiași fapte. Potrivit secțiunii 2-4 a Codului penal, prin conduită se înțelege un act sau o serie de acte și starea mentală aferentă, însă, conform comisiei, noțiunea de „*aceeași conduită*” din conținutul dispozițiilor de mai sus are înțelesul atribuit în cauza *People v. Schlenger*.

Practica judiciară care a urmat deciziei pronunțate în cauza *People v. Schlenger* a aplicat în mod firesc același standard, interzicând dubla sancționare a inculpatului pentru aceeași faptă³¹. În acest sens, pentru identificarea caracterului unic al faptei, instanța supremă s-a raportat exclusiv la actele săvârșite de inculpat, fără luarea în considerare a mobilului ori scopului infracțional. De pildă, într-o cauză³² în care inculpatul a fost trimis în judecată, *inter alia*, sub aspectul infracțiunilor de pătrundere fără drept cu intenția de a comite un viol, pătrundere fără drept cu intenția de a comite o agresiune sexuală și pătrundere fără drept cu intenția de a comite un furt, instanța a reținut că acțiunea esențială a infracțiunii de pătrundere fără drept, adică pătrunderea pe nedrept într-un imobil, a fost comisă o singură dată, inculpatul pătrunzând o singură dată în imobilul victimei, motiv pentru care se impune reținerea unei singure infracțiuni, fiind fără relevanță faptul că inculpatul a pătruns în interior cu intenția de a comite mai multe infracțiuni. Tot astfel, lovirea unui funcționar care asigură paza locului de detenție, în încercarea de evadare, constituie o singură tentativă la infracțiunea de evadare (*attempted escape*), neputând fi reținută în plus și infracțiunea de vătămare corporală (*aggravated battery*), întrucât există identitate de acțiune³³.

Există identitate de faptă și atunci când inculpatul exercită acte de violență asupra victimei în scopul de a-i remite bunurile, caz în care infracțiunea de lovire sau alte violențe sau vătămare corporală nu poate fi reținută în plus față de infracțiunea de tâlhărie³⁴.

În schimb, dacă infracțiunile concurente rezultau din comiterea unor acte separate și distincte, necesitând administrarea unor mijloace de probă diferite, nu se putea considera că inculpatul a fost sancționat de două ori pentru aceeași faptă, astfel că regula amintită anterior nu era încălcată. De pildă, reținerea unui concurs de infracțiuni a fost considerată justificată în considerarea săvârșirii

30 *City of Chicago v. Hill*, 40 Ill. 2d 130, 135-36 (Ill. 1968).

31 *People v. Raby*, 40 Ill. 2d 392, 404 (Ill. 1968); *People v. Golson*, 32 Ill. 2d 398, 207 N.E.2d 68 (Ill. 1965); *People v. Mullenhoff*, 33 Ill. 2d 445, 211 N.E.2d 744 (Ill. 1965); *City of Chicago v. Hill*, *precit.*, 40 Ill. 2d 130, 238 N.E.2d 403; *People v. Scott*, 43 Ill. 2d 135, 251 N.E.2d 190 (Ill. 1969); *People v. Hickman*, 3 Ill. App. 3d 919, 280 N.E.2d 787 (Ill. App. Ct. 1971).

32 *People v. Scott*, *precit.*, 43 Ill. 2d 135, 251 N.E.2d 190.

33 *People v. Lerch*, 52 Ill. 2d 78, 81 (Ill. 1972).

34 *People v. Smith*, 2018 IL APP (1st) 151312-B (1st Dist. 2018); *People v. Durant*, 105 Ill. App. 2d 216, 228 (Ill. App. Ct. 1969); *People v. Boyd*, 105 Ill. App. 2d 345, 245 N.E.2d 587 (Ill. App. Ct. 1969).

unor fapte diferite în cazul inculpatului care a pătruns pe nedrept în imobilul persoanei vătămate (*infracțiunea de pătrundere fără drept sau „burglary”*), context în care a violat victima (*infracțiunea de viol sau „rape”*). Reținerea ambelor infracțiuni a fost posibilă, întrucât acțiunea de pătrundere fără drept în imobilul victimei nu se află într-o legătură indisolubilă cu acțiunea de întreținere a unui raport sexual neconsimțit și, în plus, pătrunderea s-a consumat înainte să aibă loc vreun contact fizic cu victima³⁵.

(iii) Criteriul subiectiv: cauza *People v. Stewart* (1970)

Începând cu anul 1970, interpretarea obiectivă anterioară a noțiunii de *aceeași conduită* prevăzută de Codul penal al statului Illinois, axată pe materialitatea faptelor sau caracterul separat și distinct al actelor, a fost considerată insuficientă, fiind parțial abandonată în favoarea unei interpretări extensive pentru a include anumite elemente subiective, precum mobilul și scopul autorului la momentul comiterii faptelor, conform hotărârii pronunțate în cauza *People v. Stewart*³⁶.

Astfel, în cauza de mai sus, instanța supremă a Statului Illinois a avut în vedere definiția *conduitei*, prevăzută de secțiunea 2-4 a Codului penal modificat în anul 1961, prin care se înțelege *un act sau o serie de acte și starea mentală aferentă*, deși comisia de modificare a Codului penal din anul 1961 a arătat deja că *aceeași conduită* trebuie înțeleasă în sensul hotărârii pronunțate în cauza *People v. Schlenger* care a determinat modificarea legislației penale și care nu făcea nicio referire la elementele subiective ale infracțiunii. În fapt, inculpatul a fost trimis în judecată și condamnat în primă instanță și în apel sub aspectul tentativei la infracțiunea de tâlhărie și a infracțiunii de vătămare corporală, constând în aceea că a început să exercite acte de violență asupra victimei, după care i-a solicitat predarea sumelor de bani pe care le avea, fără însă să intre în posesia acestora. Curtea Supremă a statului Illinois nu a menținut ambele soluții de condamnare, considerând că nimic din probele administrate în cauză nu sugerează că acțiunea de exercitare a violențelor ar fi fost *determinată de un scop independent* sau ar fi fost *separată* de infracțiunea de tâlhărie, iar întreaga *serie de acte* formează o singură conduită³⁷.

În această concepție, atenția instanței este mai puțin centrată asupra materialității faptelor și mai mult asupra rezoluției infracționale a inculpatului și a

35 *People v. Johnson*, 44 Ill. 2d 463, 475 (Ill. 1970). În sens contrar, într-o cauză similară, Curtea de Apel al celui de-al Patrulea District a apreciat că infracțiunea de pătrundere fără drept cu intenția de a comite un viol și infracțiunea de viol își au originea în aceeași faptă – a se vedea *People v. Ritchie*, 36 Ill. 2d 392, 393 (Ill. 1966). Cu toate acestea, în cauza *People v. Johnson*, inclusiv instanța supremă a considerat decizia curții de apel ca fiind îndoielnică și, în consecință, a menținut standardul aplicat și în alte cauze asemănătoare – a se vedea *People v. Weaver*, 93 Ill. App. 2d 311, 318 (Ill. App. Ct. 1968).

36 *People v. Stewart*, 45 Ill. 2d 310, 259 N.E.2d 24 (Ill. 1970).

37 *Idem*, 313.

scopului urmărit de acesta la momentul comiterii acțiunilor. Ca atare, în măsura în care acțiunile săvârșite de autor se află într-o relație de la mijloc la scop, se consideră că suntem în prezența unității de faptă, care impune reținerea unei singure infracțiuni. Cu alte cuvinte, infracțiunea-mijloc este doar incidentală și necesară comiterii infracțiunii-scop potrivit planului infracțional conceput anterior de autor. De pildă, uciderea unei persoane în cursul încercării de a-i sustrage geanta prin folosirea forței reprezintă două acțiuni animate de același scop, respectiv însușirea pe nedrept a genții, infracțiunea-mijloc (*omorul*) fiind săvârșită în scopul consumării infracțiunii de tâlhărie (*infracțiunea-scop*), motiv pentru care, în concepția subiectivă, se impune reținerea unei singure infracțiuni³⁸. Tot astfel, într-o altă cauză³⁹ s-a reținut că lovirea victimei constituia un act premergător tâlhăriei, săvârșit în scopul intimidării victimei și obținerii sumei de bani, motiv pentru care nu putea fi reținută în plus și infracțiunea de vătămare corporală.

În concepția subiectivă, planul conceput de autor primează față de materialitatea actelor săvârșite, cât timp acestea sunt animate de același scop, astfel încât sustragerea unui autovehicul aparținând penitenciarului (*infracțiunea de furt*), pe care persoana condamnată îl folosește la evadarea din starea de deținere (*infracțiunea de evadare*) reprezintă o singură conduită sancționabilă penal⁴⁰. În egală măsură, lipsirea de libertate prin răpirea victimei în scopul săvârșirii infracțiunii de viol și consumarea acesteia din urmă, au fost considerate o faptă unică, fără a se face vreo distincție după cum lipsirea de libertate a fost strict necesară și în proximitatea infracțiunii de viol⁴¹. În acest sens, s-a reținut că obiectivul, mobilul și scopul inculpatului la momentul privării de libertate a victimei au rămas neschimbate până după consumarea infracțiunii de viol⁴². În alte cauze, unitatea de faptă a fost apreciată și prin raportare la caracterul necesar al acțiunii de violență pentru consumarea infracțiunii de furt⁴³.

Schimbarea rezoluției infracționale pe parcursul săvârșirii faptei plănuită anterior determină, de regulă, separarea actelor comise și reținerea unui concurs de infracțiuni, având în vedere că într-o asemenea ipoteză nu se poate susține că acțiunile au fost săvârșite pe fondul aceleași motivații adoptate în prealabil. Este însă important de menționat în acest context că reținerea unui concurs de infracțiuni este posibilă doar dacă are loc o *modificare substanțială a naturii rezoluției infracționale*. De pildă, într-o cauză penală⁴⁴ s-a reținut că inculpatul a adoptat rezoluția infracțională de a sustrage bunuri alimentare dintr-un magazin,

38 *People v. Prim*, 53 Ill. 2d 62, 78 (Ill. 1972).

39 *People v. Randolph*, 4 Ill. App. 3d 277, 278 (Ill. App. Ct. 1972).

40 *People v. Whittington*, 46 Ill. 2d 405, 409-10 (Ill. 1970).

41 *People v. Ford*, 44 Ill. App. 3d 94, 99 (Ill. App. Ct. 1976).

42 *Ibidem*.

43 *People v. Murrell*, 60 Ill. 2d 287, 293 (Ill. 1975). În speță, inculpatul a prins victima de gât, a trântit-o lângă un perete, după care i-a sustras suma de 50 de dolari din buzunar.

44 *People v. Harris*, 39 Ill. App. 3d 1043, 1052 (Ill. App. Ct. 1976).

iar după sustragerea bunurilor a fost surprins și confruntat în mod neașteptat de către agentul de pază, căruia i-a aplicat mai multe lovituri pentru a-și asigura scăparea. În acest caz, instanța a reținut că natura infracțiunii de furt plănuită anterior nu presupune acceptarea posibilității de a exercita și acte de violență, astfel încât, a existat o schimbare substanțială în privința naturii obiectivului stabilit inițial de inculpat la momentul la care a fost surprins în mod neașteptat de către agentul de pază, aspect care conduce la reținerea a două fapte și, în consecință, a două infracțiuni, de furt (*theft*) și lovire sau alte violențe (*battery*).

Schimbarea concepției și rațiunea criteriului subiectiv nu au fost justificate în vreun fel de către instanța supremă, care s-a raportat la motivația autorului aparent dintr-un automatism. Or, concepția subiectivă a fost criticată, pe bună dreptate, pe motiv că nu are susținere legală, îi permite inculpatului să evite consecințele penale ale faptelor sale și îl încurajează să comită mai multe infracțiuni necesare atingerii scopului său final. În acest sens, s-a arătat⁴⁵, cu referire la exemplul de mai sus privind relația dintre infracțiunea de furt și infracțiunea de evadare, că dacă inculpatul ar fi fost nevoit să abandoneze autovehiculul sustras, dar ar fi reușit totuși să evadeze prin mijloace proprii, cele două infracțiuni ar fi fost reținute în concurs. Or, prin simplul fapt că inculpatul a reușit să evadeze cu autovehiculul sustras, instanța l-a recompensat printr-o condamnare pentru o singură infracțiune, aceea de evadare. Mai mult, nici definiția actului unic nu susține concepția subiectivă, având în vedere că referirea la *o serie de acte însoțite de starea mentală aferentă* nu este același lucru cu a spune *o serie de acte având la bază aceeași motivație*⁴⁶.

Prin urmare, s-a propus⁴⁷ folosirea unui alt criteriu, respectiv că *o serie de acte ar trebui considerate o faptă unică până la introducerea unui factor suplimentar care a lipsit anterior și care reprezintă un element esențial necesar pentru dovedirea unei infracțiuni distincte*. Cu alte cuvinte, când în cauză sunt în discuție mai multe acte și cel puțin două infracțiuni, iar existența infracțiunii distincte necesită dovedirea a cel puțin unui element esențial suplimentar care nu exista la momentul comiterii primei infracțiuni, suntem în prezența a două infracțiuni distincte care trebuie reținute în concurs. Spre exemplu, suntem în prezența a două fapte diferite, în cazul inculpatului care, surprins de către un agent de poliție în timp ce încerca să tâlhărească victima prin folosirea unei arme, execută un foc de armă înspre agentul de poliție cu intenția de a-l ucide⁴⁸. În acest caz, elementul suplimentar care nu exista la momentul săvârșirii infracțiunii de

45 A se vedea opinia disidentă a judecătorului Underwood în cauza *People v. Whittington*, precit., 46 Ill. 2d 405, 413.

46 *Idem*, 414.

47 *Ibidem*.

48 *People v. Garry*, 131 Ill. App. 2d 715, 717 (Ill. App. Ct. 1971).

tâlhărie este dat de acțiunea inculpatului de a încerca uciderea polițistului ajuns la fața locului, pentru care este necesară administrarea unor probe suplimentare.

Criticile aduse concepției subiective nu au rămas fără ecou în practica judiciară apărută ulterior, așa cum vom vedea în cele ce urmează.

(iv) Soluția adoptată în final de Curtea Supremă Illinois: cauza People v. King (1977)

De la momentul pronunțării hotărârii în cauza *People v. Stewart*, instanțele judecătorești s-au raliat doar în parte concepției subiective, astfel că, în timp ce unele instanțe aplicau în continuare criteriul obiectiv al *actelor separate și distincte*, altele au abandonat această concepție în favoarea criteriului subiectiv al *motivației independente*. Astfel, în ceea ce privește relația dintre infracțiunea-mijloc de pătrundere fără drept (*burglary*), care presupune pătrunderea fără drept într-un imobil pentru comiterea unei infracțiuni, și infracțiunea-scop urmărită, aplicarea criteriului subiectiv al *motivației independente*, în concepția căruia infracțiunea de pătrundere fără drept este doar incidentală și necesară comiterii infracțiunii-scop, a condus la reținerea unei fapte unice și, în consecință, la condamnarea inculpatului doar pentru infracțiunea mai gravă⁴⁹. În schimb, aplicarea criteriului obiectiv al *actelor separate și distincte* în spețe asemănătoare a condus la reținerea unui concurs de infracțiuni între infracțiunea de pătrundere fără drept și infracțiunea-scop⁵⁰.

Având în vedere aplicarea diferită a criteriilor de determinare a unității de faptă și soluțiile contradictorii pronunțate în general, instanța supremă a statului Illinois a considerat necesar să intervină în vederea asigurării interpretării și aplicării unitare a legii penale.

Efectuând o comparație între cele două criterii analizate mai sus, instanța supremă a stabilit în final criteriul obiectiv ca unică modalitate de identificare a faptei unice⁵¹. În acest sens, a apreciat că raționamentul avut în vedere la pronunțarea hotărârii în cauza *People v. Schlenger*, prin care s-a stabilit interdicția multiplei sancționări a inculpatului pentru aceeași faptă, respectiv evitarea restricționării dreptului inculpatului de a fi ulterior liberat condiționat, nu poate

49 A se vedea, în acest sens, *People v. Williams*, 60 Ill. 2d 1, 322 N.E.2d 819, 13-14 (Ill. 1975); *People v. Sifers*, 29 Ill. App. 3d 428, 331 N.E.2d 589, 430-31 (Ill. App. Ct. 1975); *People v. Dye*, 23 Ill. App. 3d 431, 319 N.E.2d 541, 433 (Ill. App. Ct. 1974); *People v. Booth*, 20 Ill. App. 3d 88, 312 N.E.2d 736, 93 (Ill. App. Ct. 1974); *People v. Tiffin*, 16 Ill. App. 3d 367, 306 N.E.2d 325, 371-72 (Ill. App. Ct. 1974); *People v. Dunham*, 13 Ill. App. 3d 784, 300 N.E.2d 328, 785 (Ill. App. Ct. 1973); *People v. Street*, 11 Ill. App. 3d 243, 296 N.E.2d 606, 245 (Ill. App. Ct. 1973).

50 A se vedea, în acest sens, *People v. Moore*, 51 Ill. 2d 79, 281 N.E.2d 294, 87-88 (Ill. 1972); *The People v. Johnson*, 44 Ill. 2d 463, 256 N.E.2d 343, 473-75 (Ill. 1970); *People v. Burks*, 29 Ill. App. 3d 74, 331 N.E.2d 581, 80-81 (Ill. App. Ct. 1975); *People v. Porter*, 13 Ill. App. 3d 893, 300 N.E.2d 814, 901-02 (Ill. App. Ct. 1973).

51 *People v. King, precit.*, 66 Ill. 2d 551, 566.

susține aplicarea criteriului subiectiv, întrucât comisia de liberare condiționată este oricum nevoită să țină cont de circumstanțele în care a fost săvârșită fapta care a condus la condamnarea acestuia.

Mai mult, trebuie făcută o distincție între executarea consecutivă a pedepselor și executarea în același timp a acestora în situația infracțiunilor izvorâte din aceeași faptă. Astfel, dubla sancționare a inculpatului și dispunerea executării pedepselor în mod consecutiv pentru săvârșirea mai multor acte având la bază aceeași motivație infracțională nu îi produce persoanei condamnate niciun prejudiciu. Acest din urmă aspect a fost confirmat de noile prevederi ale Codului penal care interzic doar dispunerea executării consecutive a pedepselor aplicate pentru infracțiuni săvârșite în cadrul unei conduite unice animate de aceeași motivație infracțională care rămâne neschimbată pe tot parcursul ei. În egală măsură, regula rămâne aceea că pedepsele aplicate pentru infracțiuni concurente se execută în același timp, cu excepția cazului în care instanța dispune altfel. Din această perspectivă, instanța supremă a ajuns la concluzia că motivația infracțională a inculpatului prezintă relevanță nu pentru stabilirea existenței concursului de infracțiuni, ci pentru aplicarea pedepselor. Cu alte cuvinte, motivația infracțională a inculpatului nu reprezintă un criteriu de delimitare a infracțiunii unice de concursul de infracțiuni, ci un criteriu în baza căruia instanța decide dacă pedepsele aplicate trebuie executate în același timp sau consecutiv.

În fine, am arătat că interdicția dublei condamnări sau sancționări a inculpatului în cazul săvârșirii unei fapte unice reprezintă o regulă mai favorabilă decât prevederile Constituției, oferind o protecție suplimentară, uneori nejustificată. În acest sens, instanța supremă a reținut că nu există nicio limită de natură constituțională în ceea ce privește condamnările multiple pentru infracțiuni rezultate din acte având la bază aceeași motivație infracțională, iar condamnările multiple și chiar executarea consecutivă a pedepselor în cazul săvârșirii unei singure fapte sunt în conformitate cu principiul *double jeopardy*, cât timp dovedirea infracțiunilor necesită administrarea unor mijloace diferite de probă.

(v) Dezvoltarea ulterioară a criteriului obiectiv: cauza *People v. Baity* (1984)

În cauzele penale soluționate ulterior hotărârii pronunțate în cauza *People v. King*, instanțele judecătorești s-au conformat dispozițiilor acesteia, aplicând criteriul obiectiv pentru stabilirea faptului dacă un anumit comportament al autorului ar fi constituit din acte separate sau acestea sunt părți distincte ale unei singure fapte⁵².

52 A se vedea, de pildă, *People v. Vriner*, 385 N.E.2d 671, 74 Ill. 2d 329 (Ill. 1978); *People v. Myers*, 426 N.E.2d 535, 85 Ill. 2d 281 (Ill. 1981); *People v. Dixon*, 438 N.E.2d 180, 91 Ill. 2d 346 (Ill. 1982); *People v. Shum*, 512 N.E.2d 1183, 117 Ill. 2d 317 (Ill. 1987); *People v. Johnson*, 538 N.E.2d 1118, 128 Ill. 2d 253 (Ill. 1989); *People v. Turner*, 539 N.E.2d 1196, 128 Ill. 2d 540 (Ill. 1989); *People v. Garcia*, 688 N.E.2d 57, 227 Ill. Dec. 720, 179 Ill. 2d 55 (Ill. 1997); *People v. Harvey*, 813

De pildă, s-a considerat că folosirea unei arme în cursul exercitării constrângerii victimei pentru a întreține un raport sexual constituie o faptă unică, motiv pentru care nu poate fi reținută în plus o infracțiune distinctă de infracțiunea de viol⁵³.

Cu toate acestea, în practica judiciară abordarea obiectivă preferată în final de instanța supremă prezintă anumite lacune și poate să genereze interpretarea și aplicarea diferită a noțiunii de *acte separate și distincte*, motiv pentru care, la nivelul Curții de Apel Illinois, au fost dezvoltate șase elemente de circumstanțiere de care trebuie să se țină cont la momentul analizării caracterului unic al conduitei autorului.

Astfel, în cauza *People v. Baity*⁵⁴, inculpatul a fost trimis în judecată sub aspectul tentativei la infracțiunea de omor (*attempted murder*), vătămare corporală prin folosirea armei (*armed violence based on aggravated battery*) și vătămare corporală (*aggravated battery*). În esență, la data de 30 august 1980, inculpatul s-a deplasat la apartamentul soției sale, spunându-i că a venit să își ia rămas bun, iar în momentul în care soția acestuia s-a întors cu spatele, a executat în direcția ei trei focuri de armă, cauzându-i leziuni la nivelul umărului drept, soldului stâng și brațului stâng. Instanța de fond a constatat absorbția ultimelor două infracțiuni, astfel că inculpatul a fost condamnat pentru tentativă la infracțiunea de omor și vătămare corporală prin folosirea armei. În apel, inculpatul a solicitat să se constate că cele trei focuri de armă executate constituie o singură faptă de natură să conducă la reținerea unei infracțiuni unice.

Instanța de apel, ținând cont de hotărârile pronunțate anterior de Curtea Supremă Illinois, a identificat șase criterii de delimitare a faptei unice. Primul criteriu este cel al *existenței unui act sau eveniment întreruptiv*, folosit în cauza *People v. Myers*⁵⁵, în care autorul a înjunghiat prima victimă în zona gâtului, a scos cuțitul doar pentru a îndepărta a doua victimă care venise în ajutorul celeilalte, după care a înfipt înapoi cuțitul, situație în care s-au reținut două infracțiuni față de prima victimă. Al doilea criteriu este *timpul scurs între actele succesive* ale autorului, folosit în cauza *People v. Davis*⁵⁶, în care autorul a executat rapid două focuri de armă succesive, situație în care s-a reținut că actele reprezintă părți componente ale unei singure fapte. Alte trei criterii sunt *unitatea de subiect*

N.E.2d 181, 286 Ill. Dec. 124, 211 Ill. 2d 368 (Ill. 2004); *People v. Siguenza-Brito*, 920 N.E.2d 233, 235 Ill. 2d 213 (Ill. 2009); *People v. Smith*, IL 123901 (Ill. 2019).

53 *People v. Mormon*, 442 N.E.2d 250, 92 Ill. 2d 268 (Ill. 1982).

54 *People v. Baity*, 125 Ill. App. 3d 50, 465 N.E.2d 622 (Ill. App. Ct. 1984).

55 *People v. Myers*, 85 Ill.2d 281, 426 N.E.2d 535 (1981). Instanța a reținut că primul act de înjunghiere a fost întrerupt de intervenția celei de-a doua victime, inculpatul îndreptând apoi cuțitul spre aceasta, cauzându-i o leziune prin tăiere, după care a înjunghiat din nou prima victimă. Aplicând definiția faptei sau actului material din cauza *People v. King*, respectiv *orice manifestare fățișă sau exterioară care susține existența unei infracțiuni diferite*, instanța a concluzionat că cel de-al doilea act de înjunghiere este suficient să susțină existența unei noi infracțiuni, din moment ce a doua mișcare corporală, de tăiere a celei de-a doua victime, este diferită față de prima.

56 *People v. Davis*, precit., 100 Ill. App. 3d 268, 271, 426 N.E.2d 1047, 1050.

pasiv, caracterul similar al actelor săvârșite și unitatea de spațiu, reținute în mai multe cauze⁵⁷, în care autorul a lovit sau împușcat aceeași victimă de mai multe ori, aproape simultan și în aceeași împrejurare.

Alte instanțe⁵⁸ au interpretat noțiunea de act sau acțiune utilizată în cauza *People v. King* într-un mod foarte restrictiv, reținând câte o faptă diferită pentru fiecare mișcare corporală de împușcare, înjunghiere sau lovire repetată în pofida unității spațio-temporale, a voinței unice a autorului și a omogenității materiale a actelor. De asemenea, criteriul unității de subiect pasiv nu a împiedicat alte instanțe să rețină o singură faptă în cazul inculpatului care a executat în mod succesiv trei focuri de armă înspre un grup de trei persoane⁵⁹, însă, sub acest aspect, credem că practica judiciară este neunitară, având în vedere că în alte cauze⁶⁰, Curtea de Apel Illinois a reținut câte o infracțiune diferită în raport cu fiecare dintre cele patru victime în direcția cărora inculpatul a executat 5 focuri de armă, considerând că nu există nicio dovadă din care să rezulte că focurile de armă au ținut aceeași victimă.

Problematica unității sau pluralității de fapte în situația de mai sus reprezintă o chestiune extrem de importantă de soluționat de la bun început, nu numai din perspectiva tratamentului sancționator, având în vedere că, așa cum am arătat anterior, atunci când cel puțin două infracțiuni izvorăsc din săvârșirea aceleiași fapte, procurorul este obligat să desfășoare o singură urmărire penală pentru toate aceste infracțiuni, iar atunci când un inculpat a fost deja condamnat sau achitat, desfășurarea unei noi urmăriri penale pentru infracțiuni care trebuiau să facă obiectul primei proceduri este interzisă⁶¹.

Înainte de această regulă, puterea procurorului putea fi exercitată fără vreo limitare, iar în prezent, evitarea aplicării regulii este posibilă doar dacă se apreciază că în cazul pluralității de victime suntem în prezența mai multor infracțiuni. Pentru a ne forma o viziune de ansamblu asupra situației existente la acest

57 *People v. Rapoff*, 84 Ill. App. 3d 206, 405 N.E.2d 377 (1980); *People v. Connor*, 82 Ill. App. 3d 652, 402 N.E.2d 862 (1980); *People v. Brock*, 64 Ill. App. 3d 64, 380 N.E.2d 1102 (1978); *People v. Hawk*, 80 Ill. App. 3d 827, 400 N.E.2d 499 (1980); *People v. Wilson*, 93 Ill. App. 3d 395, 417 N.E.2d 146 (1980); *People v. Walker*, 26 Ill. App. 3d 955, 326 N.E.2d 63 (1975); *People v. Bowens*, 718 N.E.2d 602, 608, 241 Ill. Dec. 31, 307 Ill. App. 3d 484 (Ill. App. Ct. 1999).

58 *People v. Mays*, 81 Ill. App. 3d 1090, 401 N.E.2d 1159 (1980); *People v. Dixon*, 91 Ill. 2d 346, 438 N.E.2d 180 (1982); *People v. Post*, 109 Ill. App. 3d 482, 440 N.E.2d 631 (1982); *People v. Donaldson*, 91 Ill. 2d 164 (1982); *People v. Jones*, 128 Ill. App. 3d 842 (1984); *People v. Horne*, 129 Ill. App. 3d 1066 (1984); *People v. Nelson*, 130 Ill. App. 3d 304 (1985); *People v. Partee*, 157 Ill. App.3d 231, 110 Ill. Dec. 845, 511 N.E.2d 1165 (1st Dist. 1987). În concret, instanțele au calificat fiecare mișcare corporală sau contracție musculară ca fiind o acțiune diferită, ce constituie câte o infracțiune distinctă.

59 *People v. Davis*, 766 N.E.2d 277, 280 (Ill. App. Ct. 2002). În sens contrar, a se vedea *People v. Mitchell*, 98 Ill. App. 3d 398 (1981); *People v. Hope*, 142 Ill. App. 3d 171 (1986); *People v. Ellis*, 493 N.E.2d 739, 143 Ill. App. 3d 892, 896 (Ill. App. Ct. 1986).

60 *People v. Green*, 751 N.E.2d 10, 22 (Ill. App. Ct. 2001).

61 *People v. Davis*, precit., 328 Ill. App. 3d 411, 415.

moment, înțelegem să pornim de la o cauză penală soluționată înainte de apariția regulii *one-act, one-crime*⁶². Astfel, inculpatul și-a ucis într-o seară soția și cei trei copii, fiind trimis în judecată mai întâi pentru uciderea soției și condamnat la pedeapsa de 20 de ani. Nefiind mulțumit de pedeapsă, procurorul l-a trimis din nou în judecată pentru uciderea unuia dintre cei trei copii, inculpatul fiind condamnat de data aceasta la pedeapsa de 45 de ani. Abia după al treilea proces penal având ca obiect uciderea celui de-al doilea copil, inculpatul a fost condamnat la pedeapsa capitală. Instanța a reținut că decizia procurorului de a-l trimite în judecată succesiv și separat pentru fiecare infracțiuni, prezentând în cadrul fiecărui proces penal detaliile morbide ale uciderii celor patru victime până la obținerea unei condamnări la pedeapsa capitală, „nu era atât de lipsită de corectitudine încât să îl priveze pe inculpat de dreptul la un proces echitabil”⁶³. În prezent, o asemenea situație ar fi posibilă doar în măsura în care se consideră că inculpatul a săvârșit câte o faptă distinctă în raport de fiecare victimă.

În practica judiciară mai veche⁶⁴ s-a arătat că este greu de susținut că executarea a două focuri de armă în mod succesiv și cu aceeași mână, intenție și mobil, cauzând decesul a două persoane constituie două infracțiuni, dar executarea unui singur foc de armă cu aceeași intenție și mobil, cauzând același rezultat, constituie o singură infracțiune. Prin urmare, analiza unității de faptă trebuie raportată nu numai la materialitatea faptelor, ci și la rezultatele produse⁶⁵ și, deci, pluralitatea de victime. Astfel, cauzarea decesului a trei victime de către o persoană care participă în cadrul unei curse ilegale de autovehicule impune reținerea a trei fapte diferite în raport cu fiecare rezultat și, în consecință, conduce la reținerea a trei infracțiuni de ucidere din culpă⁶⁶.

În fine, *intenția procurorului de a trata actele săvârșite sub forma unei singure fapte* a fost recunoscută ca reprezentând un criteriu semnificativ de evaluare a conduitei inculpatului, intenție care se deduce din modalitatea de formulare a acuzațiilor. Astfel, reținerea faptului că inculpatul a încercat să ucidă victima prin împușcarea acesteia în zona picioarelor, a brațelor și a spatelui indică faptul că suntem în prezența unei singure fapte, motiv pentru care nu este posibilă reținerea în plus a unei infracțiuni de vătămare corporală, distinctă de tentativa la infracțiunea de omor⁶⁷. Tot astfel, lovirea repetată a victimei în zona capului, în

62 *Ciucci v. Illinois*, 356 U.S. 571 (1958), apud DePaul College of Law, Criminal Law - Multiple Trials for a Single Transaction Involving Several Offenses Held Not Violative of Due Process - Hoag v. State of New Jersey, 356 U.S. 464 (1958), and *Ciucci v. State of Illinois*, 356 U.S. 571 (1958), în *DePaul Law Review*, vol. 8, nr. 1/1958, p. 102. și urm.

63 *Ibidem*.

64 *Gunter v. State* (1895) 111 Ala. 23, 20 So. 632, apud F.E. Horack Jr., The Multiple Consequences of a Single Criminal Act, în *Minnesota Law Review*, 1937, p. 815.

65 *Idem*, p. 817.

66 A se vedea *People v. Evans*, 124 Ill. App. 3d 634, 464 N.E.2d 1083 (Ill. App. Ct. 1984).

67 *People v. Lerch*, precit., 52 Ill. 2d 78, 284 N.E.2d 293; *People v. Davis*, 100 Ill. App. 3d 268, 426 N.E.2d 1047 (1972).

special în condițiile în care procurorul nu a evidențiat lovitura care a determinat încadrarea faptei în infracțiunea de violență domestică în formă agravată, constituie o singură faptă de natură să înlăture infracțiunea mai puțin gravă reținută în rechizitoriu, de violență domestică⁶⁸.

Evaluând toate aceste criterii, Curtea de Apel Illinois a reținut în cauza *People v. Baity* că executarea a trei focuri de armă în direcția victimei constituie o singură faptă, astfel că a înlăturat infracțiunea de vătămare corporală prin folosirea unei arme (*armed violence based on aggravated battery*)⁶⁹.

Curtea Supremă Illinois a evitat inițial să se pronunțe sub orice formă asupra valabilității criteriilor dezvoltate de instanța ierarhic inferioară, refuzând să stabilească un precedent judiciar în acest sens, deși acestea au fost aplicate în continuare în mai multe cauze penale⁷⁰. Dimpotrivă, instanța supremă a statuat în mod simplist că „*instanțele nu trebuie să piardă din vedere pădurea din cauza copacilor*”, iar definiția *faptei* rămâne așa cum a fost stabilită în cauza *People v. King*, respectiv *orice manifestare fățișă sau exterioară care susține o infracțiune distinctă*⁷¹.

În final, instanța supremă din Illinois a recunoscut că cele șase criterii prezintă utilitate în multe asemenea situații și chiar le-a aplicat în cauza aflată pe rolul acesteia, dar a subliniat că principiul călăuzitor trebuie să rămână în continuare cel dezvoltat în cauza *People v. King*⁷². Pornind de la aceasta, Curtea Supremă Illinois a continuat să aplice cele șase criterii în cauzele aflate pe rolul acesteia pentru determinarea unității de faptă, dar în contextul examinării incidenței principiului *double jeopardy*⁷³.

Astfel, într-o speță⁷⁴ similară cauzei *Oliveira c. Elveției* soluționată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului⁷⁵, s-a reținut că inculpatul, la data de 16 iulie 2000, în timp ce conducea o motocicletă, a intrat în coliziune cu un autovehicul, cauzând decesul pasagerului din spate. Mai întâi, a fost sancționat

68 *People v. Catchings*, 2018 IL App (3d) 160186, parag. 55.

69 *People v. Baity*, precit., 125 Ill. App. 3d 50, 54. În același sens, a se vedea *People v. Guzman*, 208 Ill.App.3d 525, 153 Ill. Dec. 542, 567 N.E.2d 500 (1990).

70 *People v. Cobern*, 236 Ill. App. 3d 300, 303-04, 177 Ill. Dec. 623, 603 N.E.2d 693 (1992); *People v. Crum*, 183 Ill.App.3d 473, 490, 131 Ill. Dec. 843, 539 N.E.2d 196 (1989); *People v. Ellis*, 143 Ill.App.3d 892, 895-96, 97 Ill. Dec. 932, 493 N.E.2d 739 (1986); *People v. Hope*, 142 Ill.App.3d 171, 176, 96 Ill. Dec. 506, 491 N.E.2d 785 (1986); *People v. Horne*, 129 Ill.App.3d 1066, 1074, 85 Ill. Dec. 97, 473 N.E.2d 465 (1984); *People v. Williams*, 515 N.E.2d 266, 161 Ill. App. 3d 613 (Ill. App. Ct. 1987); *People v. Crum*, 539 N.E.2d 196, 183 Ill. App. 3d 473, 491 (Ill. App. Ct. 1989); *People v. Scherzer*, 534 N.E.2d 1043, 179 Ill. App. 3d 624, 646-47 (Ill. App. Ct. 1989); *People v. Melton*, 667 N.E.2d 1371, 1381, 217 Ill. Dec. 795, 282 Ill. App. 3d 408 (Ill. App. Ct. 1996); *People v. Pulgar*, 752 N.E.2d 585, 593 (Ill. App. Ct. 2001).

71 *People v. Rodriguez*, precit., 661 N.E.2d 305, 307; *People v. Hagler*, 937 N.E.2d 204, 208, 402 Ill. App. 3d 149 (Ill. App. Ct. 2010).

72 *People v. Sienkiewicz*, 802 N.E.2d 767, 772, 280 Ill. Dec. 516, 208 Ill. 2d 1 (Ill. 2003).

73 *People v. Dinelli*, 217 Ill. 2d 387, 841 N.E.2d 968 (Ill. 2005).

74 *People v. Sienkiewicz*, precit., 208 Ill. 2d 1, 8-10.

75 CtEDO, hotărârea în cauza *Oliveira c. Elveția*, 30 iulie 1998.

contravențional pentru săvârșirea faptei de *conducere neglijentă* (*reckless driving*), reținându-se că *nu a oprit vehiculul în trafic în mod corespunzător, nu a semnalizat și a schimbat banda în mod necorespunzător, depășind și limita maximă de viteză*. Apoi, a fost trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de ucidere din culpă profesională (*reckless homicide*). Aplicând primele două criterii privind existența unor acte sau evenimente întreruptive și timpul scurs între actele săvârșite, instanța supremă a reținut că infracțiunea de ucidere din culpă a avut la bază încălcarea normelor privind limita de viteză, similar faptei pentru care a fost sancționat deja, iar acțiunea de conducere a motocicletei nu a fost întreruptă, ci s-a desfășurat în mod continuu de la momentul încălcării regulilor de circulație și până la intrarea în coliziune cu autovehiculul. Al patrulea criteriu⁷⁶ privind similaritatea actelor săvârșite relevă, în realitate, caracterul identic al celor două fapte, întrucât depășirea limitei de viteză reprezintă un element esențial comun acestora. Al cincilea criteriu privind unitatea spațială indică, de asemenea, existența unei fapte unice, deși procurorul a argumentat că acțiunea de conducere neglijentă a avut loc pe autostradă, iar uciderea din culpă într-o zonă adiacentă autostrăzii, întrucât zona în care a avut loc coliziune a fost inclusă din punct de vedere spațial în descrierea faptei sancționate anterior. În fine, al șaselea criteriu privind intenția procurorului, evaluat în speță prin raportare la modalitatea de descriere a faptei în procesul-verbal de sancționare, indică aceeași faptă de încălcare a vitezei maxime legal admise. Prin urmare, atât conducerea neglijentă, cât și uciderea din culpă au avut la bază aceeași faptă și, aplicând mai departe condițiile impuse de principiul *double jeopardy*, pe care le vom dezvolta într-o secțiune următoare, instanța supremă a constatat încălcarea acestuia⁷⁷.

B. Verificarea relației dintre infracțiuni

Dacă în urma parcurgerii primei etape instanța ajunge la concluzia că inculpatul a săvârșit o singură faptă, aceasta constituie o singură infracțiune, urmând a fi reținută în final o singură normă de incriminare. În acest caz, pluralitatea de norme de incriminare care au vocație de aplicare în cauză sunt incompatibile prin simpla constatare că a fost săvârșită o singură faptă.

În schimb, dacă au fost săvârșite două sau mai multe fapte, fiind aplicabile mai multe norme de incriminare, cea de-a doua etapă presupune verificarea relației dintre infracțiuni. În acest sens, instanța trebuie să apeleze la *teoria absorbtiei* sau *regula lesser included offense* pentru a verifica dacă o infracțiune este inclusă în alta.

76 În ceea ce privește al treilea criteriu privind unitatea de subiect pasiv s-a reținut că acesta nu este incident în speță, întrucât doar infracțiunea de ucidere din culpă are în vedere o victimă propriu-zisă.

77 *People v. Sienkiewicz, precit.*, 208 Ill. 2d 1, 11.

De pildă, într-o cauză⁷⁸ în care inculpatul a fost trimis în judecată și condamnat în primă instanță sub aspectul a trei infracțiuni, constând în aceea că a pătruns fără drept în sediul unei societăți (*infracțiunea de pătrundere fără drept sau „burglary”*), de unde și-a însușit anumite bunuri expuse spre vânzare, fără plata acestora (*infracțiunea de furt sau „retail theft”*), iar după surprinderea acestuia la ieșirea din magazin și conducerea sa într-un birou, a amenințat doi angajați cu un cuțit (*infracțiunea de asalt în formă agravată sau „aggravated assault”*), instanța de control judiciar a expus în ce constau cele două etape de aplicare a teoriei unității de faptă, afirmând direct că speța se referă exclusiv la cea de-a doua etapă. Astfel, a efectuat o comparație între normele de incriminare a infracțiunilor de furt și pătrundere fără drept pentru a stabili dacă prima este inclusă în a doua, aplicând *teoria absorbției* sau, mai precis, regula *lesser included offense*. Instanța de control judiciar a efectuat o comparație asupra elementelor constitutive ale celor două infracțiuni, stabilind că infracțiunea de furt nu este inclusă în infracțiunea de pătrundere fără drept⁷⁹, întrucât o infracțiune poate fi săvârșită și fără comiterea celeilalte, considerând că această soluție este în conformitate și cu principiul *double jeopardy* care interzice sancționarea de două ori a inculpatului pentru aceeași infracțiune.

Ca regulă, cât timp se constată că inculpatul a săvârșit două sau mai multe fapte, indiferent dacă acestea se află într-o strânsă legătură, este permisă reținerea unui concurs de infracțiuni și condamnarea sau sancționarea multiplă a făptuitorului⁸⁰. Prin excepție, reținerea concursului de infracțiuni (*sau condamnarea/sancționarea multiplă a inculpatului*) este exclusă atunci când normele penale aplicabile faptelor săvârșite de inculpat se află într-o relație de incompatibilitate, rezultată din aplicarea *teoriei absorbției* ori a *regulii lesser included offense*.

Cu alte cuvinte, dacă o infracțiune (*mai puțin gravă*) este inclusă în alta (*mai gravă*) inculpatul nu poate fi condamnat sau sancționat de mai multe ori pentru faptele săvârșite, ci o singură dată⁸¹. Ca atare, în cazul săvârșirii mai multor fapte există o vătămare doar atunci când inculpatul este condamnat în baza mai multor norme de incriminare care, prin definiție, sunt incluse alte norme⁸². În asemenea situații, eroarea poate fi îndreptată în calea de atac a apelului chiar dacă nu a fost invocată la instanța de fond⁸³. Conceptul de infracțiune inclusă în alta face obiectul unei teorii asupra căreia vom reveni în detaliu în cadrul unui studiu viitor.

78 *People v. Miller*, 938 N.E.2d 498, 238 Ill. 2d 161 (Ill. 2010).

79 *People v. Miller*, precit., 938 N.E.2d 498, 238 Ill. 2d 161, 499, 507.

80 *People v. Myers*, 85 Ill.2d 281, 288, 55 Ill. Dec. 389, 426 N.E.2d 535 (1981); *People v. Miller*, 671 N.E.2d 376, 384 (Ill. App. Ct. 1996).

81 A se vedea și *People v. Rodriguez*, precit., 661 N.E.2d 305, 214 Ill. Dec. 451, 169 Ill. 2d 183.

82 În acest sens, *People v. King*, precit., 66 Ill. 2d 551, 566.

83 S.W. Becker, „To Review or Not to Review: The Plain Truth about Illinois' Plain Error Rule”, în *Loyola University Chicago Law Journal*, vol. 37, nr. 3/2006, p. 463.

C. Identificarea normei penale prevalente

Parcurgerea primei etape, în urma căreia stabilim că suntem în prezența unei singure fapte, precum și, eventual, parcurgerea celei de-a doua etape, în urma căreia stabilim dacă normele aplicabile pluralității de fapte sunt incompatibile, nu par să fie suficiente. Așa cum principiul *double jeopardy* permite identificarea doar a relației de incompatibilitate a normelor, nu și norma penală care va fi preferată în final, tot astfel, cele două etape de mai sus prezintă relevanță pentru determinarea aceleiași relații de incompatibilitate, urmând ca instanța să stabilească care dintre normele de incriminare aplicabile va fi reținută exclusiv în final.

Regula generală constă în aceea că instanța trebuie să rețină infracțiunea mai gravă și să înlăture de la aplicare infracțiunea mai puțin gravă⁸⁴. În ceea ce privește posibilitatea instanței de apel de a „*transfera*” durata pedepsei aplicate pentru infracțiunea care va fi înlăturată la durata pedepsei aplicate pentru infracțiunea reținută în final, Curtea de Apel Illinois a reținut că funcția instanței de control judiciar nu este aceea a unei instanțe care realizează individualizarea judiciară a pedepsei, refuzând în acest sens solicitarea procurorului⁸⁵. De aici rezultă că o dată înlăturată de la aplicare norma penală incompatibilă, în calea de atac a apelului nu se poate proceda la reindividualizarea pedepsei aplicate în baza normei penale prioritare.

Pentru identificarea infracțiunii mai grave, trebuie luată în considerare voința legiuitorului așa cum rezultă aceasta din analiza textelor de lege⁸⁶, având în vedere că determinarea gravității *abstracte* a infracțiunilor este atributul principal al legiuitorului⁸⁷.

Astfel, determinarea gravității *abstracte* a infracțiunilor are loc prin efectuarea unei comparații între pedepsele prevăzute de lege pentru cele două infracțiuni aflate într-o relație de incompatibilitate, întrucât individualizarea legală a pedepselor reprezintă modalitatea firească de evaluare a gravității lor. Cu alte cuvinte, așa cum s-a reținut în practica judiciară, este „*de bun-simț*” a se considera că legiuitorul stabilește pedepse mai mari pentru infracțiunile mai grave⁸⁸, iar cu cât pedeapsa este mai mare, cu atât infracțiunea este mai gravă. În orice caz, se au în vedere limitele

84 *People v. Baker*, 28 N.E.3d 836, 858 (Ill. App. Ct. 2015); *People v. Cardona*, 158 Ill. 2d 403, 411 (Ill. 1994); *People v. Lego*, 116 Ill. 2d 323, 344 (Ill. 1987); *People v. Hood* (1989), 191 Ill.App.3d 129, 134, 138 Ill. Dec. 470, 547 N.E.2d 637 (1989).

85 *People v. Edwards*, 521 N.E.2d 185, 167 Ill. App. 3d 324, 337 (Ill. App. Ct. 1988). Într-o altă cauză în care instanța de fond a aplicat inculpatului pedepse de câte 30 de ani închisoare pentru trei infracțiuni și de câte 40 de ani închisoare pentru alte trei infracțiuni, instanța de apel a apreciat că infracțiunile pentru care a fost condamnat la pedepsele de câte 40 de ani sunt mai puțin grave decât celelalte, cu consecința înlăturării lor, iar de această eroare a instanței de fond profită inculpatul – a se vedea *People v. Reed*, 2018 IL App (1st) 160609, par. 64.

86 *People v. Collins*, 202 Ill. 2d 59, 76, 270 Ill. Dec. 1, 782 N.E.2d 195 (2002).

87 *People v. Johnson*, 927 N.E.2d 1179, 1189, 237 Ill. 2d 81 (Ill. 2010).

88 *People v. Lee*, 821 N.E.2d 307, 313, 290 Ill. Dec. 256, 213 Ill. 2d 218 (Ill. 2004).

de pedeapsă prevăzute de lege, iar nu pedepsele aplicate efectiv, de exemplu, de către prima instanță sau de către juriu. De pildă, într-o cauză penală pe care am mai citat-o pe parcursul acestui studiu⁸⁹, instanța de control judiciară a constatat că pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea de incest este de la unu la 20 de ani închisoare, în timp ce pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea de viol este de la un an închisoare la o durată nelimitată (*pe viață*). Prin urmare, instanța de control judiciar a concluzionat că voința legiuitorului este clară în sensul că infracțiunea de viol este considerată mult mai gravă decât infracțiunea de incest, fiind fără relevanță faptul că juriul a stabilit pedeapsa de 5 ani închisoare pentru infracțiunea de viol, iar judecătorul de la instanța de fond a stabilit pedeapsa de cel puțin 19 ani și cel mult 20 de ani închisoare pentru infracțiunea de incest.

Valoarea socială ocrotită de normele penale nu constituie un criteriu de delimitare a gravității infracțiunilor, motiv pentru care infracțiunea de vătămare corporală prin folosirea unei arme de foc, pedepsită de legiuitor cu închisoare de la 6 la 30 de ani este considerată mai gravă decât infracțiunea de omor de gradul al doilea, pedepsită de legiuitor cu închisoare de la 4 la 20 de ani⁹⁰.

În cazul în care pedepsele prevăzute de lege pentru cele două infracțiuni sunt identice, instanța supremă a impus evaluarea gravității infracțiunilor prin raportare la gradul de vinovăție⁹¹. Așadar, este considerată mai gravă infracțiunea care implică un grad de vinovăție mai mare. De pildă, într-o cauză penală⁹², inculpatul a fost trimis în judecată ca urmare a uciderii intenționate a victimei în timpul unui jaf armat, fiind reținute trei infracțiuni de omor în acest sens: 1) uciderea intenționată a victimei prin împușcare; 2) împușcarea și uciderea victimei cu o armă cunoscând probabilitatea ridicată că aceasta va deceda; 3) împușcarea și uciderea victimei în timpul comiterii infracțiunii de tâlhărie calificată. Instanța a reținut că toate cele trei infracțiuni sunt dovedite, însă decesul victimei nu poate fi valorificat decât o singură dată prin reținerea unei singure infracțiuni de omor. În acest sens, pedepsele prevăzute de lege pentru cele trei infracțiuni reținute în rechizitoriu nu aduc vreo lămurire asupra celei mai grave infracțiuni, întrucât toate acestea sunt sancționate cu pedeapsa capitală. Aplicând, însă, criteriul subsidiar, instanța a reținut că doar *uciderea intenționată a victimei prin împușcare* implică un grad de vinovăție mai ridicat, fiind înlăturate de la aplicare celelalte norme penale.

Într-o altă cauză⁹³ în care inculpatul a fost trimis în judecată sub aspectul a două infracțiuni de agresiune sexuală în formă agravată (*aggravated criminal sexual*

89 *People v. Duszkevycz*, precit., 27 Ill. 2d 257, 261-62.

90 *People v. Lee*, precit., 821 N.E.2d 307, 313, 290 Ill. Dec. 256, 213 Ill. 2d 218.

91 *People v. Hosty*, 497 N.E.2d 334, 146 Ill. App. 3d 876 (Ill. App. Ct. 1986); *People v. Artis*, precit., 902 N.E.2d 677, 679, 686.

92 *People v. Mack*, 473 N.E.2d 880, 105 Ill. 2d 103, 136-37 (Ill. 1984).

93 *People v. Daniels*, 331 Ill. App. 3d 380, 264 Ill. Dec. 447, 770 N.E.2d 1143 (2002). În același sens, a se vedea *People v. Olsen*, 161 Ill. App. 3d 945, 950, 112 Ill. Dec. 767, 514 N.E.2d 233, 237 (1987).

assault), constând în aceea că a lovit victima în zona capului cu o armă, după care a urmărit-o în baie, moment în care i-a aplicat din nou mai multe lovituri în cap și a constrâns-o să întrețină un act sexual oral. În timp ce prima infracțiune avea la bază actul sexual neconsimțit și afișarea unei arme periculoase, a doua infracțiune a fost reținută ca urmare a constrângerii victimei de a întreține actul sexual și cauzării unor leziuni corporale grave. În speță, instanța a reținut că leziunile corporale prezintă un grad mai ridicat de vinovăție decât afișarea unei arme periculoase, motiv pentru care a fost menținută doar cea de-a doua condamnare.

Posibilitatea identificării normei penale prioritare în baza criteriului subsidiar al gradului de vinovăție este redusă sau inexistentă atunci când infracțiunile sunt identice și au la bază același act material, de pildă, de penetrare sexuală⁹⁴. De exemplu, într-o cauză⁹⁵ în care inculpații au fost acuzați de săvârșirea mai multor infracțiuni de agresiune sexuală în formă agravată, s-a constatat că acuzațiile au la bază elemente diferite, precum folosirea unei arme periculoase, cauzarea unor leziuni corporale, amenințarea cu moartea, punerea în primejdie a vieții victimei și săvârșirea infracțiunii în timpul comiterii unei tâlhării calificate, însă niciunul dintre acești factori nu este în măsură să indice care dintre infracțiuni indică un grad de vinovăție mai mare. În aceste situații, una dintre soluțiile Curții Supreme Illinois a fost de trimitere a cauzei la instanța de fond în vederea stabilirii normei penale aplicabile⁹⁶.

Pe de altă parte, s-a dezvoltat o practică la nivelul Curții de Apel Illinois⁹⁷, conform căreia procurorul, în calitate de reprezentant al statului, are dreptul suveran și competența exclusivă de a alege norma penală prevalentă, în aceeași manieră în care în cursul judecății poate să renunțe la anumite capete de acuzare⁹⁸. În acest sens, Curtea de Apel a apreciat că aceste cauze se disting de cauza anterioară în care instanța supremă a dispus trimiterea dosarului la instanța de fond, întrucât situația de fapt care a făcut obiectul acesteia din urmă nu a permis utilizarea vreunui criteriu pentru alegerea normei penale aplicabile în final⁹⁹, bazându-se în egală măsură pe interpretarea instanței supreme din cauza *People v. Rodriguez*¹⁰⁰. În schimb, analizând această practică judiciară, Curtea Supremă Illinois a stabilit

94 *People v. Calva*, 256 Ill. App. 3d 865, 870, 195 Ill. Dec. 392, 628 N.E.2d 856 (1993); *People v. Segara*, 126 Ill. 2d 70, 127 Ill. Dec. 720, 533 N.E.2d 802 (1989); *People v. Bell*, 217 Ill.App.3d 985, 160 Ill. Dec. 657, 577 N.E.2d 1228 (1991).

95 *People v. Garcia*, 179 Ill.2d at 71-72, 227 Ill. Dec. 720, 688 N.E.2d 57 (Ill. 1997).

96 *People v. Garcia*, 688 N.E.2d 57, 65, 227 Ill. Dec. 720, 179 Ill. 2d 57 (Ill. 1997).

97 *People v. Rayford*, 432 N.E.2d 1041, 104 Ill. App. 3d 124 (Ill. App. Ct. 1982); *People v. Eubanks*, 279 Ill.App.3d 949, 963, 216 Ill. Dec. 404, 665 N.E.2d 464 (1996); *People v. Holman*, 103 Ill. 2d 133, 82 Ill. Dec. 585, 469 N.E.2d 119 (1984); *People v. McColler*, 363 Ill.App.3d 81, 299 Ill. Dec. 454, 842 N.E.2d 193 (2005).

98 Pentru un exemplu în acest sens, a se vedea *People v. Schultz*, 392 N.E.2d 322, 73 Ill. App. 3d 379, 383 (Ill. App. Ct. 1979).

99 *People v. Eubanks*, precit., 279 Ill.App.3d 949, 963, 216 Ill. Dec. 404, 665 N.E.2d 464.

100 *People v. Rodriguez*, precit., 169 Ill.2d at 190, 214 Ill. Dec. 451, 661 N.E.2d 305.

că interpretarea dată de Curtea de Apel cu privire la soluția din cauza *People v. Rodriguez* este eronată, iar cea mai bună soluție rămâne aceea de trimitere a cauzei la instanța de fond pentru stabilirea normei penale prevalente¹⁰¹.

4. Excepțiile de la aplicarea teoriei identității actului material

Deși teoria identității actului material interzice sancționarea inculpatului în baza a două norme de incriminare incompatibile chiar și în condițiile săvârșirii a două fapte distincte, elementul esențial al acesteia constă în interzicerea dublei sancționări pentru săvârșirea unei singure fapte. Există însă o excepție de la această regulă, pe care dorim să o scoatem în evidență pornind de la hotărârea pronunțată în cauza *People v. Almond*¹⁰² a Curții Supreme Illinois.

În cauza *People v. Almond*, inculpatul a fost trimis în judecată și condamnat în primă instanță și în apel pentru mai multe infracțiuni, printre care și infracțiunea de deținere nelegală a unei arme de foc și cea de deținere nelegală a muniției, rezultate din fapta persoanei care, în calitate de persoană condamnată anterior, s-a aflat în posesia unei arme de foc și a muniției aferente.

Astfel, potrivit dispozițiilor legale în materie, constituie infracțiune deținerea unei arme letale sau a muniției de către o persoană care a fost condamnată anterior pentru o infracțiune, iar *deținerea fiecărei arme letale sau a fiecărei muniții, cu nerespectarea prevederilor legale, constituie o încălcare unică și separată*. În esență, principala problemă din această cauză penală este aceea dacă, potrivit acestor dispoziții legale, deținerea unei arme neletale reprezintă un act distinct de deținerea muniției, așa încât să se poată susține că legiuitorul autorizează dubla sancționare a unei persoane pentru o singură faptă de deținere în același timp atât a armei, cât și a muniției.

Pentru identificarea unei soluții, trebuie mai întâi pornit de la faptul că această din urmă dispoziție legală a fost introdusă de legiuitor după ce instanța supremă s-a pronunțat în cauza *People v. Carter*¹⁰³, având o situație de fapt similară, ocazie cu care a constatat că modalitatea ambiguă de descriere a infracțiunii de deținere nelegală a armei ori muniției nu permite formularea unei concluzii certe în

101 *People v. Artis*, 902, 960, N.E.2d 677, 232 Ill. 2d 156 (Ill. 2009).

102 *People v. Almond*, 2015 IL 113817.

103 *People v. Carter*, 821 N.E.2d 233, 290 Ill. Dec. 182, 213 Ill. 2d 295 (Ill. 2004). Pentru soluții similare pronunțate în alte state americane, a se vedea *Acey v. Commonwealth*, 29 Va. App. 240, 511 S.E.2d 429 (1999); *State v. Auwae*, 89 Hawai'i 59, 968 P.2d 1070 (App. 1998); *State v. Jenkins*, 93 Hawai'i 87, 997 P.2d 13 (2000); *People v. Kirk*, 211 Cal. App. 3d 58, 259 Cal. Rptr. 44 (1989); *State v. Watts*, 462 So. 2d 813 (Fla. 1985); *State v. Woods*, 8 Ohio App. 3d 56, 455 N.E.2d 1289 (1982).

sensul că legiuitorul ar fi urmărit sancționarea deținerii armei distinct de deținerea muniției, motiv pentru care, în lipsa unei dispoziții legale contrare, textul legal a fost interpretat în favoarea inculpatului.

În mod obișnuit, interpretarea unui text de lege presupune ca instanța să constate și să dea efect voinței legiuitorului¹⁰⁴, iar cel mai bun indicator al acesteia este analiza gramaticală a legii și limbajul utilizat care, dacă are un caracter simplu și lipsit de ambiguitate, trebuie interpretat fără excepții, limitări sau alte condiții¹⁰⁵. În general, observăm că este promovată interpretarea restrictivă și în favoarea inculpatului¹⁰⁶.

În speța de față, Curtea Supremă Illinois a reținut că dispozițiile legale autorizează condamnarea persoanei care deține în mod nelegal o armă letală separat de condamnarea aceleiași persoane pentru deținerea nelegală a muniției, chiar dacă bunurile sunt deținute în același timp. În concret, prin limbajul utilizat, legiuitorul nu numai că incriminează deținerea acestora, ci și clarifică faptul că fiecare deținere constituie o infracțiune distinctă. Concluzia este susținută inclusiv de faptul că adoptarea acestei din urmă dispoziții legale a avut loc după hotărârea pronunțată în cauza *People v. Carter* și, prin urmare, mergând pe principiul că orice modificare legislativă are un anumit scop, iar consecința acestei modificări trebuie interpretată în consonanță cu acest scop¹⁰⁷, instanța supremă a statuat în final că deținerea simultană a armei și muniției conduce la reținerea concursului de infracțiuni. În ceea ce privește teoria identității actului material, instanța a constatat că reținerea concursului de infracțiuni în acest caz nu încalcă interdicția dublei sancționări pentru aceeași faptă, întrucât deținerea armei și muniției, deși simultană, nu constituie o faptă unică în sensul acestei teorii.

Dincolo de criticile aduse hotărârii de mai sus în literatura de specialitate¹⁰⁸ privind interpretarea greșită a dispozițiilor legale, reținerea unor precedente judiciare neaplicabile, greșita aplicare a teoriei identității actului material, cauza prezintă importanță întrucât relevă existența unei excepții de la aplicarea teoriei pe care o analizăm. În esență, atunci când legiuitorul urmărește sancționarea multiplă în cazul săvârșirii unei singure fapte, teoria identității actului material nu este în măsură să împiedice voința legiuitorului, care trebuie să prevaleze în acest caz. Teoria identității actului material nu are o natură constituțională și, chiar dacă s-ar putea susține prin absurd că ar fi echivalentă principiului constituțional *double jeopardy*, voința legiuitorului prevalează inclusiv în acest din urmă caz¹⁰⁹. Criticile aduse în literatura de specialitate le considerăm, așadar,

104 *People v. Latona*, 184 Ill. 2d 260, 269, 234 Ill. Dec. 801, 703 N.E.2d 901 (1998).

105 *People v. Davis*, 199 Ill. 2d 130, 135, 262 Ill. 7 decembrie 721, 766 N.E.2d 641 (2002).

106 *People v. Woodard*, 175 Ill. 2d 435, 222 Ill. Dec. 401, 677 N.E.2d 935 (1997); *People v. Shinkle*, 128 Ill. 2d 480, 486, 132 Ill. Dec. 432, 539 N.E.2d 1238 (1989).

107 *People v. Youngbey*, 413 N.E.2d 416, 82 Ill. 2d 556, 563 (Ill. 1980).

108 R.C. Williams, *op. cit.*, p. 527 și urm.

109 A se vedea I. Borlan, *op. cit.*, p. 58.

neîntemeiate, având în vedere că din moment ce legiuitorul are posibilitatea de a stabili în cadrul individualizării legale durata mai mică sau mai mare a pedepselor sau chiar două sancțiuni penale aplicabile cumulativ în cazul unei singure infracțiuni, nimic nu ar trebui să îl împiedice să impună cu forță juridică obligatorie reținerea a două infracțiuni și, în consecință, aplicarea a două sancțiuni penale, în cazul săvârșirii unei singure fapte care, în condiții obișnuite, adică în cazul în care nu s-ar statua altfel, ar conduce la reținerea unei singure infracțiuni.